

Les monedes de Bellpuig d'Urgell

JOSEP M.ª LLOBET I PORTELLA

En aquest estudi continuem en la tasca de donar a conèixer els oblidats documents numismàtics dels nostres arxius locals. Bellpuig d'Urgell, senyoriu de la poderosa família dels Cardona, no quedà enrera quan calgué procurar-se recursos monetaris en els diversos períodes en que la vila travessà temps difícils, les diferents emissions així ens ho demostren. De la moneda d'aquesta població tractarem, doncs, després d'haver-ho fet, en treballs anteriors, de la de Cervera i Tàrraga.¹

A diferència dels estudis citats, en aquest de Bellpuig hem suprimit el capítol dedicat a les pellofes. El motiu és que a pesar d'haver examinat detingudament l'Arxiu Parroquial de la citada vila, no hem pogut trobar cap llibre de consells de la Comunitat de Preveres, que acostumen a ser una bona font d'informació sobre aquestes emissions. Que es refereixi a les pellofes solament hem trobat una notícia, en ella es fa constar el dipòsit de *ploms* de diversos preveres i és de l'any 1698, sense detallar dia ni mes.² Per altra banda tampoc coneixem pellofes que es puguin atribuir amb seguretat a Bellpuig. Per tot això deixarem aquest apartat per millor ocasió.

En quant a la documentació de les monedes i paper moneda, ha estat extreta dels llibres dipositats a l'Ajuntament de la vila, on hem estat atesos amb extrema amabilitat.

Novament donem els documents antics en transcripció literal. Això ens ajudarà a no caure en subjectives interpretacions, al mateix temps que donarà un regust de l'època historiada al lector.

El contribuir a la difusió de la història numismàtica de les nostres poblacions és el desig que ens ha dirigit els passos. Valgui, doncs, com a justificació.

DINERS I ARDITS. DOCUMENTACIÓ 1563-1583

1563. D'aquest any són les primeres notícies documentals que coneixem sobre les monedes de Bellpuig d'Urgell. El dia 25 de març al Consell «fonch preposat per dit paher dient que no's troben dinés per a canbiar y pregaren al sennor que'ls donàs licència de ont lo sennor és content, per ço vegen vostres savieses si'n faran y quants.

* És de justícia fer constar el nostre agraïment a mossèn Antoni Bach, mossèn Joan Camps i senyor Santiago Solans, secretari de l'Ajuntament de Bellpuig d'Urgell, per les facilitats donades durant el recull documental. Com de costum hem comptat també amb l'amable ajut del senyor Leandre Villaronga de Barcelona.

1. Acta Numismàtica III, V i VI.

2. Arxiu Parroquial de Bellpuig, Llibre de Descàrrec del Bosser, s. f.

Fonch determenat per tot lo Consell y que se'n facen fins en trenta liures».³

1571. El dia 24 d'agost d'aquest any «fonch determinat per tot lo sobre dit Consell que, vist que hia avenen molts ardots falsos, que se faça una crida en Tàrrega dient que tots los qui tindran ardots de Bellpuig que los porten de así a set ho vuyt dies, sinó de aquí avant no'ls pendran, y que als falsos los posen la marca vella, y si de así avant se'n trobarà que cada hu los pendrà a son arisch no tenint la sobre dita marcha».⁴

Sembla que la marca calia posar-la sobre els ardots bons i no sobre els falsos.

No coneixem l'acord del Consell de batre ardots, sinó que sigui el de l'any 1563 que parla de diners.

1573. El 15 de novembre al Consell «fonch preposat per lo mateix paher dient: senyors ja veuen com mestre Malchior Jener cada dia a menester dinés, jo seria de parrer que fésem uns pochs de ardots, vegen si'n farem ho no. Torts foren de parrer que no se face ardots, sinó que la vila serque sos remeys».⁵

1574. El dia 2 de febrer al Consell «fonch preposat per lo matex paher en cap: ja veuen com tenim nesesitat y no y a gayre ardots, jo seria de parer que ne fésem uns pochs de ardots per remediari les nesesitats de la vila y per la hobra de la iglésia. Tots foren de parrer que se'n facen de ardots trenta liures y que servisca los dits ardots per la hobra de la iglésia».⁶

1575. La falsificació dels ardots continuà preocupant al Consell de la vila. El dia 16 de gener el dit Consell tractà sobre «la letra que los pahers de Tàrrega an escrita sobre los ardots.

Lo present consell, atesa la preposició per lo honorable jurat en cap en aquell feta, féu sobre aquella la deslberació y conclusió següent:

Ço's que per quant los pahers de Tàrrega an escrita als honorables pahers de la present vila una carta continint en effecta com en la dita vila de Tàrrega se troben molts ardots de moneda de aquesta vila y baronia y ab algun número, y com sien molts temen no ni haija de falsos, y que estan en pensament debatre aquells si ja que la present universitat no se offertis en fer bons aquells, y que no an volgut abatre aquells fins a tant no ne haguessen donat rahó y que de la intenció del present consell los avisesen. Per ço lo present consell féu deslberació y conclusió que'ls sia feta resposta, pregant-los no innoven cosa alguna acerca de dita moneda fins a tant tinguessen altre avís de part de aquesta universitat, oferint-se la present vila en fer bons aquells com fins así an fet, y que lo honorable en Pere Vellet, altre dells pahers, vaye a Tàrrega, y secretament fasa pesquisa dels ardots que y són, y conforme lo número que veurà ne fasa relació al present consell».⁷

1576. Sembla que el culpable de les falsificacions ja havia estat descobert. El dia 25 de març «lo present consell, atesa la preposició per lo honorable paher en cap en aquell feta, féu sobre aquella la deslberació y conclusió següent: ço és que los sennors de pahers o lo hu d'ells fasa instància y part formada contra de hun home que an pres en Tàrrega que feya ardots, si ja que lo sennor no'l havia per castigar-lo assí, y que sían fetes crides que qui's

3. Arxiu Municipal de Bellpuig, Llibre d'Acords, 1560-1584, f. 41.

4. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 50.

5. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 77 v.

6. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 80.

7. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 92.

vulla que tindrà ardots los haya de aportar assí, y que fàssan fer dits sennors de pahers un mollo nou, y que's fàssan ardots nous de altre mollo».⁸

El dia 19 de maig del mateix any «deslberà lo present consell que no's fase instànsia en Tàrrega contra del home que tenen pres per moneder, sinó que si lo virey és en Catalunya que'l procesen de regalia».⁹

1577. El 13 de gener al Consell «fons proposat per dit honorable paher en cap que se troben molts ardots falsos, y que ja deuen tenir recort que en consell prop passat se determenà que's fessen molles nous y que los ardots vells se picasen de altre mollo, en l'altra part, del mollo nou que's farie, y que dits mollos ja són fets, y que si'ls apareix ara a ses savieses se fassen cridar per les villes circunveines que qui's vulla que tinga ardots los haya de aportar dins lo temps apareixerà a dits sennors de pahers, sinó que en altra manera no es faran bons.

Deslberaren que dits sennors los fàssan cridar, y que aquells fassen picar, de l'altra cara, del mollo nou feren fer los pahers de l'any passat.

Item fons proposat per dit honorable paher en cap que com se poran cridar dits ardots, si no i a reals per a tancar-los y donar a la gent que aportarà aquells.

Deslberaren que dits sennors de pahers prenguen a torna les doscentes liures que a de posar mossèn Pujalt de Tornabous en luisió de un censal fa la vila a mossèn Ruffes de Leyda, y que de dites doscentes liures se cambien dits ardots, y en après quan seran tornats a posar, dits sennors de pahers possen y hajan de metre aquelles en luyció del sobredit censal».¹⁰

El dia 27 del mateix mes «als quals honorables pahers fonch proposat per lo honorable paher en cap que a sa notisia és vingut que i a alguns personatges, los quals li an notificat qui són, y aquells an promesos de donar en mans del sennor, y que en açò se offereix fer alguns gastos, y que per ço vejen ses savieses que fassen pendre als que fan dits ardots no obstant se offeresquen gastos.

Deslberà lo present Consell que dits sennors de pahers fassen pendre dits moneders, y que gasten del patrimoni de la present universitat lo que convidrà en dit negoci puix és en honrra y profit de la present universitat».¹¹

El 4 de febrer al Consell «fonch proposat per dit paher en cap que ja saben ses savieses com havien ja portat un home que feia ardots, y que se offrix alguns gastos en fer-ne pendre alguns altres, y que no tenen diners ni saben com fer-s'o per pagar dits gastos.

Deslberà lo present consell que los dits sennors de pahers venguen vuit migeres de forment se avien reservades per sembrar lo diumenge, puix lo diumenge no s'és pogut sembrar aquest any, y dels diners que procehiran de dit blat servesquen per pagar dits gastos».¹²

L'anomenat *diumenge* es refereix a un troç de terra comunal de la vila, segons es desprèn del següent acord de data 31 de gener del 1572: «...lo senyor duch nos vol fer bona hobra en donar-nos lo tros del domenge per la vila, per a tros de comú...».¹³

El dia 3 de març «als quals honorables promens fonch proposat per lo honorable paher en cap dient: mossè'l balle y savis sennors, estos dies prop

8. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 105.

9. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 106 v.

10. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 112 v.

11. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 113.

12. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 113 v.

13. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 59.

passats me trobí en Tàrrega y parlí ab lo sennor Olivo, que és paher en cap, y diguem que era necessari que puix mudavem la marca dels ardits se fes una carta als pahers de dita vila de Tàrrega abonant aquells, perquè en altra manera dubtarien en pendre'ls.

Deslberà lo present consell que dits honorables pahers fassen dita carta als honorables pahers de dita vila de Tàrrega, pregant-los vullen pendre los dits ardits que la present universitat los farà bons».¹⁴

Si primer era un home de Tàrrega, ara és un d'Anglesola el qui introdueix moneda falsa. El 3 de juny «al qual honorable consell fonch proposat per lo honorable paher en cap com lo flaquer de Anglesola a portat dos o tres reals de ardits falsos, y que an sabut que en dita vila i ha un home que'n posa, y que per ço vejen ses savieses si donaran diligència en saber qui fa dits ardits.

Deslberà lo present consell que dits sennors de pahers fassen diligència en dit negosi secretament, cometent lo present consell als dits sennors de pahers tal y tanta potestat qual y quanta present consell té».¹⁵

1578. El 12 de gener «deslberà lo present consell que vaija mossèn Calbet a Tàrrega, per part de la present universitat, a tornar resposta als sennors de pahers de dita vila que la present universitat està prompta y aparçebuda de fer bons los ardits que seran bons y no los falsos, attès que dita universitat no'ls abonats sinó los bons».¹⁶

El dia 15 del mateix mes «als quals honorables promens fonch proposat per lo honorable paher en cap com mossèn Calbet és vingut de Tàrrega de parlar ab los pahers aserca dels ardits, y que per quant li an mostrada una letra que tenen dels sennors de pahers de assí no s'és volgut determenar de dir-los lo que per part d'esta universitat aportave fins a tant ne agués donada paraula al present consell.

E lo present consell, entesa la relasió feta per dit mossèn Calbet, deslberà que's fasse una letra als pahers de Tàrrega avisant-los que aporten los ardits que són bons, que essa universitat los farà bons, y que los dolents no, y que se'n fasse una crida a major cauthela».¹⁷

1581. El dia 5 de març «per consel particular fonch tanbé determenat atento se avien de fer alguns gastos per la vinguda de la Sora. duquesa per pagar juglàs com present si li avia de fer, que se fecen de nou XXV lliures de ardits nous, los quals se feren».¹⁸

1582. El 21 de gener «fonch tanbé proposat y determenat en dit consel ab que se facen XXX lliures de ardits nous y dinés per satisfer y conplir algunes cosses a la vila».¹⁹

El dia 5 de març «fonch tanbé determenat per dit consel se fecen y de nou se marcanes quoranta liures y fins en sinquanta de ardits nous».²⁰

1583. El 14 de febrer «fonch tanbé preposat y per tot lo consell determinat focen picats XXX lliures de ardits nous».²¹

Com hem vist pels documents transcrits, Bellpuig va encunyar moneda en no menys de sis ocasions solament en aquesta segona meitat del segle xvi.

14. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 114.

15. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 117 v.

16. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 124 v.

17. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 124 v.

18. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 153.

19. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 164.

20. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 164 v.

21. A. M. B., *Acords*, 1560-1584, f. 173.

És possible que anteriorment a les indicades també se n'hagués fabricat, ja que Antich Roca, en la llista de poblacions de Catalunya que batien moneda menuda relacionades en una *Arithmetica* publicada l'any 1564, inclou Bellpuig.²²

És de notar que els acords de les encunyacions no mencionen *ploms* o *senyals*, sinó *diners* i, sobretot, *ardits*.

Les úniques monedes que coneixem d'aquesta època són les descrites per Botet.²³ Totes elles porten a l'anvers els tres puigs o turons, que encara formen l'actual escut de la vila, i al revers el card, armes dels Cardona, que foren senyors de Bellpuig. Botet diu d'elles: «Aquests senyals acusen al menys tres emissions diferents, de cap de les quals hem trobat l'autorització o llicència de fabricarlos».²⁴ Els documents que avui donem a conèixer poden contribuir a datar aquestes emissions.

GUERRA DELS SEGADORS. DOCUMENTACIÓ 1643

La falta dels llibres d'Acords del Consell de Bellpuig d'aquesta època ens priva de conèixer les decisions que donaren lloc a l'encunyació de les monedes d'aquest període de temps. Sortosament, el llibre de Clavaria ens proporciona algunes notícies sobre aquestes emissions.

1643. Durant aquest any, sense especificar dia ni mes, van ser fetes les següents anotacions:

«Deu Sebastià Navés, clavari, en lo any mil siscents trenta (*sic*) y tres, dic 1643, per lo que ha exigit y cobrat en la claveria de 1643 per compte de la vila, [essent] Mateu Torrent, Mateu Guargues y Jaume Foguet [pahers].

[...]

Se li caregue que ha cobrat dels sisens de Bellpuig que feren en la vila dos mil y sinch lliures, diem 2005 lliures».²⁵

«Se caregue que a exigit y cobrat per los sisens que's portaren a Barselona y del que a proseit Doll y l'administrà Jaume Foguet, paher:

De 1250 lliures, 10 sous, de sisens que's vengueren a un mercader, se'n tragué	182 lliures	10 sous
De les restants dosentes lliures les donarem a uns tavernés y se n'a cobrat	80 lliures	
De cobrar los sisens de Mataró	25 lliures	
Per la sisalla o retall dels sisens, aram que Croques vené a mossèn Roca	101 lliures	
Vuit lliures, deset sous, que cobrà de Miquel Copons quant anà a Barselona	8 lliures	17 sous
	397 lliures	7 sous» ²⁶ .

«Descàrrega de Sebastià Navés, clavari, en lo any 1643, essent Mateu Torrent, Mateu Guargues y Jaume Foguet pahers de la present vila.»²⁷

22. JOAQUIM BOTET i SISÓ, *Les Monedes Catalanes*, vol. II, p. 339.

23. BOTET, op. cit., vol. II, p. 363 i s., 381 i s.

24. BOTET, op. cit., vol. II, p. 381.

25. A. M. B., *Llibre de Clavaria*, 1636-1672, f. 98.

26. A. M. B., *Clavaria*, 1636-1672, f. 99.

27. A. M. B., *Clavaria*, 1636-1672, f. 100.

«N.º 43. A pagat ab pòlisa a Ilarion Riber
per fer la concòrdia de les monedes 2 lliures
[...]

N.º 52. A pagat ab pòlisa per lo carbó que
comprarem per fer los sisens 11 lliures 15 sous 4 [diners]»²⁸

«N.º 80. Se li descarregue que donà a
Francesch Roca [...] tresentes [lliures] per
pagar lo aram ab moneda bona [...]

N.º 82. A pagat ab pòlisa a Joan Fàbregues
per stopa serví per a fer sachs de sisens 10 sous».²⁹

«Se li fa bo que per orde del Consell per lo
que administrà dels sisens en sa claveria 5 lliures

Se li fa bo que ha donat ab dinés contans
sisens de Bellpuig, set lliures, que li reberen de
la claveria, diem 7 lliures».³⁰

Com hem vist, solament es fa menció de sisens, que per altra banda és
l'única moneda de la que se'n conserva exemplars.

ARDITS. DOCUMENTACIÓ 1661-1670

1661. El día 1 d'abril «fonch proposat per lo Sr. paher en cap: com la
fàbrica dels ardits està feta, vejen v. m. quanta cantitat se'n farà.

Fonch determinat que se'n fassa 200 lliures».³¹

El 8 de maig «fonch proposat per lo Sr. paher en cap: sabran ses savieses
com la horde nos donaren estos dies pasats de que se fes 200 lliures de ardits
se van fent, però tinim entès per aver-nos dit lo Sr. Dr. Novell qu'és arren-
dador de la flecha no'ls vol pendre, v. m. vejen que s'a de fer.

Fonch determenat de que la vila que'ls fase pendre conforme s'és acos-
tumat fins vui».³²

El 9 del mateix mes «fonch proposat per lo Sr. paher en cap: sabran ses
savieses com en la fàbrica dels ardits ja dificultat de si's posaran ho no, i per
abitar costions ja persona que donant 30 lliures de interès se encarregarà
i traurà indemne a la vila del deute de les 125 lliures del Sr. Alsina.

Fonch determenat de que se donen dites 30 lliures ab los pahers sobre
dits, i més que se obligue a canbià tots aquells dinés que correran ab que no
sie menos de 50 (dch ?), i dita persona diu que si li entreguen 200 lliures que
aquelles canbiarà i no més, que quant se'n agué fet més no stigue obligat en
canbiar-los, i lo sobre dit és Francesch Inigo, i asò se entén lo canbiador fins
lo dia de Tots Sans, i després de dit dia en avant la dita vila fa bona la
partida que's trobarà en mà de dit Inigo, no que los aje de canbià.»³³

El dia 22 d'aquest mes «fonch proposat per lo Sr. paher Vilamajor que
lo flaquer no vol donar pa ab moneda barsalonesa ni ab ardits de Bellpuig.

Fonch determinat que, puix la vila té canviadó, que tant ab ardits de

28. A. M. B., *Clavaria*, 1636-1672, f. 102.

29. A. M. B., *Clavaria*, 1636-1672, f. 103.

30. A. M. B., *Clavaria*, 1636-1672, f. 104.

31. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

32. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

33. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

Bellpuig com moneda de Barcelona que dono pa, y sinó lo mostasaf que pose sos bans fins a tant done la servitut de pa».³⁴

En aquest mateix dia, novament convocat el Consell, «fonch proposat per lo Sr. paher Copons: sabran ses savieses com y a persona que, si lo Dr. Novell vol deixar la flecha, donarà servitut y pendrà los ardots de la vila fins lo dia de cap de any sens aver-i canviador.

Fonch determinat que's parle ab lo Sr. Dr. Novell si vol renunciar lo arendament de la flecha, y sinó que's vaige a Tàrrrega a pendre un paré del advocat».³⁵

El 12 de juny «fonch proposat per lo Sr. paher Duals: veigen ses savieses com se deu fer que no volen los ardots de Bellpuig.

Fonch determinat que los Srs. pahers retiren los ardots que vui se troben en la vila y que'ls entreguen al Sr. Inigo fins a 200 lliures, entenen-s'i les trenta lliures del salari de dit Inigo, y en com ni aige més de les 200 lliures que o paguen los Srs. pahers puix an excedit del orde».³⁶

El dia 15 d'aquest mes «fonch proposat per lo dit Sr. paher en que los ardots no's baraten y així veigen com se deu fer.

Fonch determinat que lo Sr. balle los pose penes en que los retiren fins diumenge que contem a 19 de juny 1661».³⁷

El dia 28 de juliol «fonch proposat per lo Sr. paher en cap: ja veuen ses savieses com los ardots de Bellpuig no corren, y així lo Sr. tinent de governador, si volen que corron, que veigen quines penes los estarà bé que y posen per a que los prenguen.

Fonch determinat en que corron, sempre a beneplàsit de la vila, canbia o fers canbià, y per en aquell habitan y natural que no'ls voldrà degue pagar per quiscuna vegada cinquanta nou sous, y lo exequutor de est ban és Francesch Inigo, clavari en lo present any de 1661».³⁸

1664. El 16 d'agost «fou proposat per lo Sr. Joseph Paiví, paher en cap, que no se a trobat arbit en canbiar los ardots tenen los Srs. ellets de la concòrdia per a pagar a St. Salvador de Lleida sinó 2 sous per lliura, veigen v. m. lo que's deu fer que no's farà ninguna cosa sinó lo que ses savieses ordenaran.

Fou determinat que's passo lo compte als Srs. catorsonés, y ses prengue lo compte, y se valguen de aquí per al present, y lo demás se faso anar per coses a més y a manco sens entresos».³⁹

1670. El dia 26 de gener «fou proposat per lo Sr. Joseph Paiví, paher en cap: sabran vostres mercès que a la fleca y carniseria no volen donar mercaderia ab ardots nous, y tenim una carta del Sr. Dr. Jové dient que ell no pot obligar que prenguen dita moneda, v. m. miren lo que's deu fer que no farem sinó lo manaran y ordenaran.

Fou determinat que's prènguan de aquí a demà dilluns que serà dia festa feta, que se sabrà nova, perquè a les ores se veurà de la manera que mos aurem de governar per dits ardots».⁴⁰

Ens ha sorprès trobar documentada una emissió de moneda local en el dit any de 1661. Botet només cita la disposició feta per Reus, aquest mateix

34. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

35. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

36. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

37. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

38. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

39. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

40. A. M. B., *Acords*, 1659-1684, s. f.

any, per fabricar 500 lliures de *pallarofes*, encara que afegeix que altres poblacions també en varen batre durant aquest segle.⁴¹ Posteriorment, els anys 1673 i 1705, Reus novament acordà la fabricació de *pallarofes*.⁴²

Per valorar degudament la importància de Bellpuig en aquella època, potser cal tenir en compte que el senyoriu de la vila corresponia a la influent família dels Cardona.

Els ardots de Bellpuig, com hem vist pels documents, no eren pas de la confiança dels habitants de la vila. Sembla que l'única manera de fer-los córrer va ser l'amenaça de fer pagar una forta multa cada vegada que fossin rebutjats.

D'aquestes monedes no en coneixem cap exemplar.

CATALEG DE LES MONEDES LOCALS

A continuació descrivim les monedes que coneixem. Les referències corresponen a l'obra *Les Monedes Catalanes* de Joaquim Botet i Sisó. També indiquem la procedència de les fotografies que ens han estat amablement facilitades.

SEGLES XV-XVI

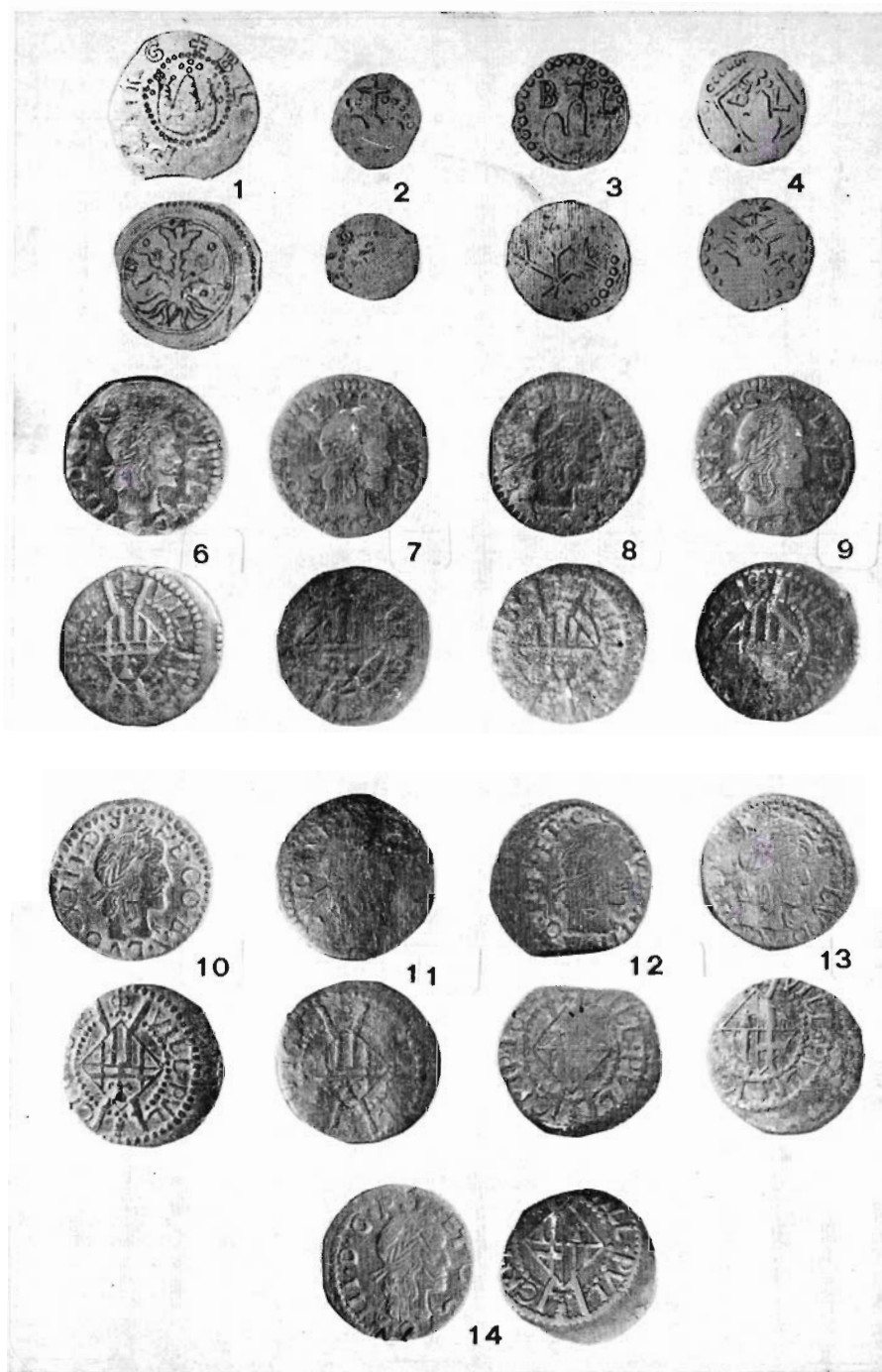
1. *Anvers*: + BELLPVIG; en el camp muntanya amb tres puigs, flors damunt de cada un d'ells indicades per punts; a cada costat un punt; cercle de punts entre la llegenda i el camp.
Revers: Card en flor i amb arrels; entre les flors estrelletes de sis puntes; quatre punts; cercle lineal i orla de punts.
Ardit?, coure.
Botet, núm. 506.
2. *Anvers*: En el camp muntanya amb tres puigs, sobre el del mig una creu que trenca l'orla de punts.
Revers: ...PVG; en el camp card; cercle de punts entre la llegenda i el camp.
Diner?, coure.
Botet, núm. 507.
3. *Anvers*: En el camp muntanya amb tres puigs; sobre el del mig, una creu; sobre els altres, les lletres B i L, respectivament; orla de punts.
Revers: Card en flor i amb arrels; orla de punts.
Ardit?, coure.
Botet, núm. 508.
4. *Anvers*: En el camp escut en cairó amb una muntanya de tres puigs; sobre el del mig, una flor formada per tres punts; sobre els altres, les lletres B i L, respectivament; orla de punts.
Revers: Card en flor; orla de punts.
Ardit?, coure.
Botet, núm. 509.

GUERRA DELS SEGADORS (1640-1652)

5. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET CO...; la llegenda comença davant del front; en el camp, cap del rei amb corona de llorer, a la dreta; orla de punts.
Revers: (flor)-VILL.PVL-(flor)-CRIP 1642, entre dos cercles de punts; en el camp, escut en cairó sobre la creu de Santa Eulàlia, els braços de la qual

41. BOTET, op. cit., vol. III, p. 105.

42. BOTET, op. cit., vol. III, p. 199 i 202.

trenquen la llegenda. L'escut és partit horitzontalment, amb les armes reials en l'espai superior i en l'inferior, partit en pal, una creu a cada banda i en la punta un puig cimbat d'una flor de llir.

Sisè, coure.

Botet, núm. 790.

6. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.E.CO.B.; la llegenda comença davant de la barba; el restant com el n.º 5.
Revers: Com el n.º 5.
 Sisè, coure.
 Botet, núm. 791.
 Collecció Llobet, Cervera.
7. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET.CO.; la llegenda comença davant dels ulls; el restant com el n.º 5.
Revers: (flor)-VILLA.PV-(flor)-LCRI.1642; el restant com el n.º 5.
 Sisè, coure.
 Botet, núm. 792.
 Collecció Baucis, Barcelona.
8. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET.CA.; la llegenda comença darrera del coll; el restant com el n.º 5.
Revers: (flor)-VILL.PVL-(flor)-CRIP.1642; el restant com el n.º 5.
 Sisè, coure.
 Botet, núm. 793. En la descripció omet la G, en canvi en el Vidal-Quadras al que fa referència, la llegenda és correcta.
 Collecció Baucis, Barcelona.
9. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET.CA.; la llegenda comença davant del front; el restant com el n.º 5.
Revers: Com el n.º 8.
 Sisè, coure.
 Collecció Baucis, Barcelona.
10. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.E.CO.BA.; la llegenda comença dessota del coll; el restant com el n.º 5.
Revers: Com el n.º 8.
 Sisè, coure.
 Collecció Baucis, Barcelona.
11. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.E.C.BA.; la llegenda comença darrera del coll; el restant com el n.º 5.
Revers: Com el n.º 8.
 Sisè, coure.
 Collecció Llobet, Cervera.
12. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET.CO.; la llegenda comença davant del front; el restant com el n.º 5.
Revers: L'escut és quarterat amb un puig cimbat d'una flor de llir en el primer, les armes reials en el segon i tercer, i una creu en el quart; el restant com el n.º 8.
 Sisè, coure.
 Botet, núm. 794.
 Collecció Baucis, Barcelona.
13. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET.; la llegenda comença davant del nas; el restant com el n.º 5.
Revers: Com el n.º 12.
 Sisè, coure.
 Botet, núm. 795.
 Collecció Baucis, Barcelona.
14. *Anvers*: LVD.XIII.D.G.R.F.ET.C.; la llegenda comença davant de la barba; el restant com el n.º 5.

Revers: L'escut és quarterat amb les armes reials en el primer i quart, un puig cimat d'una flor de llir en el segon, i una creu en el tercer; el restant com el nº 8.

Sisè, coure.

Collecció Baucis, Barcelona.

PAPER MONEDA. DOCUMENTACIÓ 1937-1938

1937. El dia 5 de juny, al Consell de Bellpuig d'Urgell es donà compte de les dificultats de canvi per manca de pessetes senzilles, ja que hi havia molta gent que refusava el canvi facilitat amb els vals del Sindicat Agrícola.

A continuació i després de breu deliberació, s'acordà per unanimitat fer una emissió de 20.000 ptes. de tiquets numerats d'una pesseta i 10.000 ptes. de tiquets numerats de 0'50 pesetes, posant-los en circulació a mesura que les necessitats de la vila així ho aconsellessin.⁴³

En quant als mencionats vals del Sindicat, es tractava d'uns senzills papers on hi constava el valor, segellats pel Sindicat Agrícola. Es van posar en circulació a principis de l'any 1937.⁴⁴

Encara que l'acord parla de tiquets, en realitat l'emissió d'aquests valors va ser de bitllets, com veurem en la catalogació.

El dia 7 de juliol es donà compte al Consell de l'incident promogut per l'error de la impremta Grafos, S. A. Collectivitzada, al posar la firma de Blai Granollers sota l'enunciat *El Depositari* en els bitllets d'una pesseta, en lloc de dir-hi *El Conseller de Finances*.

L'alcalde començà per fer una severa crítica contra el procedir d'alguns homes i amb aquest motiu s'entaulà una acalorada discussió.

Després d'una acurada deliberació s'acordà a petició de Blai Granollers, estampillar els esmentats bitllets, posant-hi *El Conseller de Finances* Blai Granollers. No obstant va fer constar que particularment ell hauria desitjat no figurar en els bitllets perquè és amic de poca ostentació.

Així s'acordà fer-ho per unanimitat, encarregant al *recader* Josep Vidal que la mateixa casa editora dels bitllets fes l'esmentat segell de goma.⁴⁵

El dia 24 del mateix mes, reunit el Consell de la vila, al llegir-se l'acta de la sessió anterior, el conseller Blai Granollers va fer constar la seva protesta per haver-se posat els bitllets d'una pesseta en circulació sense el consentiment de la Comissió de Finances, tenint en compte que hi constava *El Depositari* en lloc de dir-hi *El Conseller de Finances*.⁴⁶

Ens hem estès en els detalls d'aquestes sessions municipals perquè creiem que donen una visió necessària per a interpretar degudament els motius que van fer que del bitllet d'una pesseta en puguem catalogar quatre exemplars, un amb el títol *El Depositari*, un altre amb aquest títol i la signatura ratllats, un tercer amb la sobrecàrrega del nou títol *El Conseller de Finances* i la mateixa signatura posada sobre l'espai ratllat i finalment un quart exemplar en el qual la sobrecàrrega s'ha posat sense ratllar l'anterior títol i signatura.

1938. El dia 24 de juny, l'alcalde comunicà a l'Ajuntament la forma de la liquidació portada a terme referent al paper moneda que posà la corpo-

43. A. M. B., *Llibre d'Actes de l'Ajuntament*, febrer 1936, desembre 1938, f. 43.

44. Notícia facilitada amablement pel secretari de la Cooperativa del Camp de Bellpuig, antiga-ment Sindicat Agrícola, senyor Jaume Pont.

45. A. M. B., *Actes*, febrer 1936, desembre 1938, f. 59 v. i s.

46. A. M. B., *Actes*, febrer 1936, desembre 1938, f. 61.

ració en circulació. Va dir que si bé en caixa sols figuraria un ingrés de mil tres-cents cinquanta-cinc pessetes i un altre que en Bañeres havia de fer constar i que no ho féu per oblit involuntari de pessetes cinc-cents vuitanta-nou amb tres cèntims, el negoci obtingut totalitzava quatre mil sis-cents quaranta-quatre pessetes, ja que s'havia de tenir present que l'Ajuntament posà en circulació 12.000 tiquets de deu cèntims i 10.000 de quinze cèntims que importaven en total 2.700 pessetes, les quals s'haurien hagut d'amortitzar de la caixa municipal.

Així, doncs, la liquidació fou:

Ingrés a caixa n.º 55	1.355'—	Ptes.
Ingrés a caixa n.º (que Bañeres havia de fer)	589'03	»
Tiquets que s'han amortitzat	2.700'—	»
Total	4.644'03	»

Que en realitat fou el negoci que es va fer del canvi dels bitllets. Després d'uns breus aclariments s'aprovà aquesta liquidació.⁴⁷

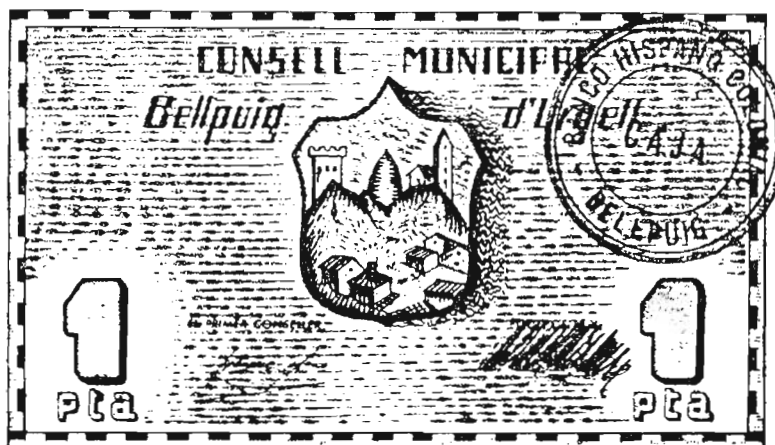
Aquest acord és interessant perquè ens dona la quantitat de tiquets de deu i quinze cèntims que van circular, encara que dels de 15 cèntims se'n coneix alguns que la numeració passa lleugerament de la xifra indicada. Potser encara no havien estat posats en circulació.

CATALEG DEL PAPER MONEDA

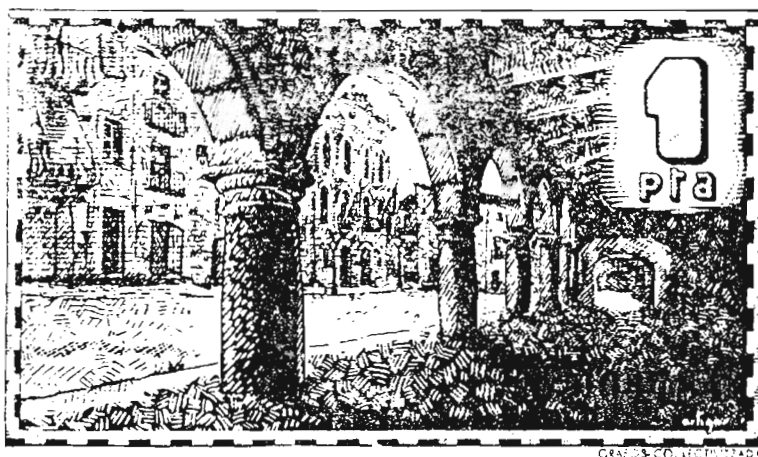
A continuació descrivim els bitllets coneguts. Restem agraïts al senyor Antoni Turró per haver-nos facilitat les fotografies.

1. *Anvers*: CONSELL MUNICIPAL. Bellpuig d'Urgell. Escut de la vila amb tres puigs, sobre els dels costats, un castell i una església amb campanar, respectivament, al peu diverses cases. El valor 1 pta., dues vegades. Títol EL PRIMER CONSELLER i signatura, títol EL DEPOSITARI i signatura. A l'angle dret superior el nom *angel grau* en lletres petites. Segell amb la llegenda BANCO HISPANO COLONIAL - CAJA - BELLPUIG en tinta violeta a l'angle dret superior. *Revers*: Vista del carrer del Pou de la vila des dels porxos, amb l'Ajuntament al fons. El valor 1 pta. A l'angle dret inferior el nom *artigas* en lletres petites. Peu d'impremta GRAFOS COL·LECTIVITZADA. Numerats.
Una pesseta.
110 × 65 mm. Colors vermell i ocre. Numeració en negre.
Col·lecció Turró, Barcelona.
2. Títol i signatura ratllats a mà amb tinta vermella. El restant com el n.º 1.
Una pesseta.
Mides i colors igual al n.º 1.
Col·lecció Turró, Barcelona.
3. Títol i signatura ratllats a mà amb tinta vermella. Sobrecàrrega en negre amb el títol El Conseller de Finances i signatura igual a la ratllada. El restant com el n.º 1.
Una pesseta.
Mides i colors igual al n.º 1.
Col·lecció Turró, Barcelona.

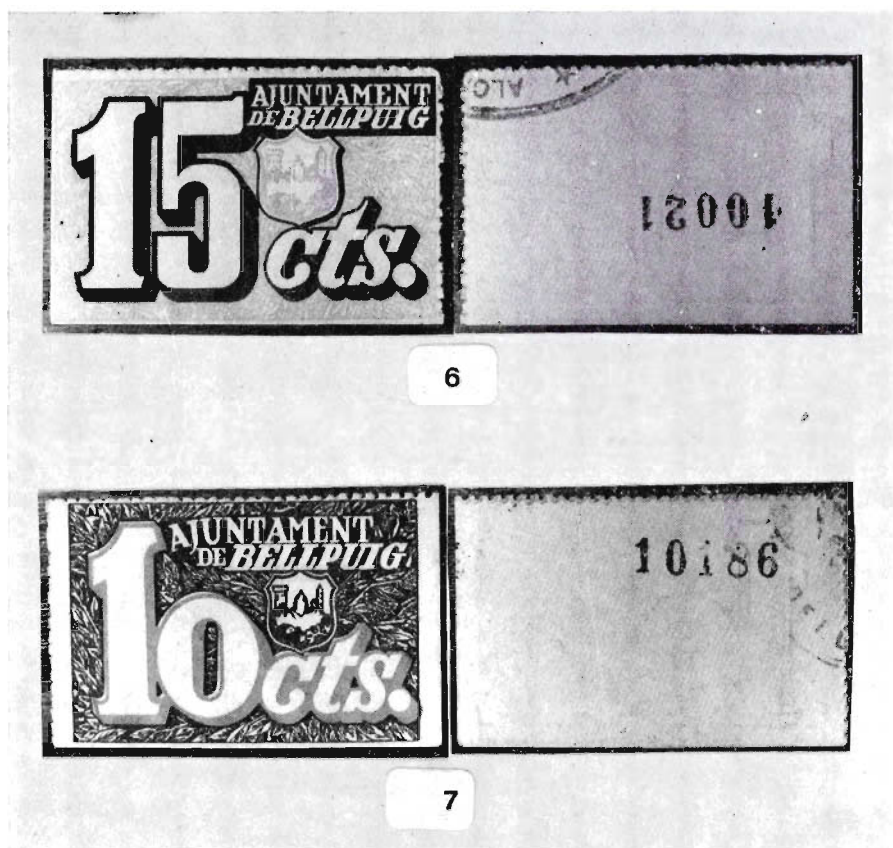
47. A. M. B., *Actes*, febrer 1936, desembre 1938, f. 100.

2

4. Sobrecàrrega en negre amb el títol El Conseller de Finances i signatura, sobre el títol EL DEPOSITARI i signatura. El restant com el n.º 1.
Una pesseta.
Mides i colors igual al n.º 1.
Col·lecció Turró, Barcelona.
5. El valor 50 cts. Títol L'Alcalde i signatura, títol El Conseller de Finances i signatura. El restant com el n.º 1.
Cinquanta cèntims.
110 x 66 mm. Colors marró fosc i verd. Numeració negra.
Col·lecció Turró, Barcelona.
6. *Anvers*: AJUNTAMENT DE BELLPUIG. Escut de la vila com el n.º 1. El valor 15 cts. Fons de fulles.
Revers: Número en negre i segell de l'Alcaldia en violeta.

Quinze cèntims.
 55 × 34 mm. Colors blau i taronja. Dos costats dentats.
 Col·lecció Turró, Barcelona.

7. *Anvers:* AJUNTAMENT DE BELLPUIG. Escut de la vila com el n.º 1. El valor 10 cts. Fons de fulles.
Revers: Com el n.º 6.
 Deu cèntims.
 53 × 34 mm. Colors verd i vermell. Dos costats dentats.
 Col·lecció Turró, Barcelona.

En alguns bitllets d'una pesseta i cinquanta cèntims el segell del Banc porta la paraula *Cartera* en comptes de *Caja*.